AUI, secţiunea III e, Lingvistică, tomul LV, 2009

Elemente de istorie a reportajului în limba română: împrumut, interferenţe şi originalitate

de

MARIUS-ADRIAN HAZAPARU

The attempt at establishing a more certain past to the Romanian feature story is a daring and difficult task for a researcher. This difficulty is also mentioned by other scholars in their studies focused on finding some common roots of the present feature story. Every methodological tool they used led to the same conclusion: the feature story is a more than interesting hybrid text, because it seems to elude any type of classification and has no time frame to be mentioned as starting point of its existence. In fact, this situation is the exact proof of its existence. This article is to analyse the avatars of the feature story in the Romanian cultural space, emphasising other elements concerning its interferences with other species or with the specie itself, but from different cultures. As part of a more complex study – *Stylistic interferences from the language functions perspective in the Romanian written reportage* – the present article does not aim at establishing a precise time frame to mark the "birth" of the Romanian feature story. Our research started from the etymology of the Romanian word "reportaj", more generous from our point of view. However, some chronological facts were not totally neglected, especially if these were essential and certain. The links between the feature story and other types of text include the Icelandic sagas, the realistic short-story and novel, the news report or the New Journalism phenomenon.

Key words: *feature story – reportage – dialogue – news.*

I. Reportajul, o aventură etimologică

De multe ori, originea unui cuvînt dezleagă orice mister cu privire la acesta şi utilizarea sa în varii contexte. În privinţa reportajului, nu doar specia jurnalistică în sine a suferit adevărate metamorfoze în timp, ci şi termenul care astăzi o desemnează. În limba română, termenul de *reportaj* a ajuns pe filieră franceză, din *reportage*. În Franţa însă, pentru prima dată, conform *Dicţionarului etimologic al limbii franceze*, termenul „reportage" a fost folosit în 1865[1]. O abordare interesantă asupra căreia vom insista în cele ce urmează o regăsim la profesorul spaniol Javier Díaz Noci, în lucrarea apărută în anul 2000, *Las raíces de los géneros periodísticos interpretativos. Precedetes históricos formales del reportaje y la entrevista.* În accepţiunea sa, reportajul este creaţie anglo-saxonă şi, mai mult decît atît, acesta se bazează pe tehnici şi modele preexistente, care trebuie căutate în

[1] Bloch. O., *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Presses Universitaires de France, 1986, p. 547.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

primul rînd în spaţiul anglo-saxon, ba chiar mai cuprinzător, în tradiţia literară a limbilor germanice. Din perspectivă etimologică, Javier Díaz Noci consideră că reportajul este astăzi forma elaborată şi derivată din rapoartele juridice ale sistemului de drept englez, *Common Law*, denumirea fiind împrumutată de la acele *reports* şi care ar justifica nu doar asemănarea de nume, ci, parţial, şi tehnicile pe care reportajul le utilizează[2]. Altfel spus, autorul crede că tehnica reportajului ar fi existat înaintea numelui, punct de vedere asupra căruia vom reveni şi mai tîrziu, cînd vom analiza şi alte viziuni avansate de cercetători în privinţa reportajului publicistic scris. În orice caz, în privinţa cuvîntului *report,* profesorul spaniol argumentează faptul că şi acum, în limba engleză, *report* desemnează atît specia jurnalistică (fr. *reportage,* sp. *reportaje,* rom. *reportaj*), cît şi actul birocratic referitor la infracţiuni administrative sau judiciale. Mai mult decît atît, pentru a sugera încă o dată „supremaţia" filierii britanice asupra celei latine, Javier Díaz Noci vorbeşte şi despre apariţia termenului „reporter", folosit în 1797 pentru numele unui ziar din Marea Britanie. Un an mai tîrziu, acelaşi nume va desemna şi persoana însărcinată cu documentarea şi redactarea informaţiilor jurnalistice. În schimb, în spaţiul iberic, «reportero» (traducere din englezescul *reporter*) nu se găseşte în vreun dicţionar al RAE [Réal Academia Española] pînă în 1936 (*date preluate din Diccionario crítico etimológico de la llengua castellana,* de Joan Corominas)[3].

II. „Părinţii" reportajului

Reportajul publicistic scris, deşi purtînd actualmente această denumire[4], a avut dintotdeauna o identitate incertă. Drept urmare, plasarea sa într-o dimensiune irelevantă (dacă ne raportăm la exegezele de care s-au bucurat şi se bucură în continuare creaţiile literare) a permis ca în abordarea sa critică să se apeleze la instrumente de studiu nespecifice. Poate de aceea şi numeroasele încercări de stabilire a unor origini au dus la conturarea mai multor variante, fiecare posibilă, însă nici una cu valoare de adevăr superioară. Din raţiuni metodologice, toate propunerile cercetătorilor privind apariţia reportajului, au fost grupate în lucrarea de faţă, în trei mari direcţii:

- ✓ precedente orale,
- ✓ precedente publicistice,
- ✓ precedente literare.

Nici această delimitare a noastră nu este irevocabilă, pentru că, aşa cum vom vedea, aceste dimensiuni interferează la rîndu-le, unele dintre posibilităţile oralităţii sau cele literare fiind împrumutate de jurnalist şi utilizate ca tehnici de expresie în activitatea sa, în „producţia" de text publicistic.

[2] Javier Díaz Noci, *Las raíces de los generos periodísticos interpretativos. Precedentes históricos formales del reportaje y la entrevista*, în „Estudios sobre el Mensaje periodístico", 2000, nr. 6, p. 139.

[3] *Ibidem,* p.145.

[4] Cealaltă variantă unanim acceptată şi cunoscută în breaslă este „reportaj de presă scrisă".

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

II. 1. Precedente orale: saga islandeză şi dialogul

Critica a înregistrat, ca precedente orale, două variante posibile. Profesorul spaniol Javier Díaz Noci vede saga islandeză ca fiind una din principalele tipuri de scrieri dintre secolele al XIII-lea —al XV-lea din care reportajul de astăzi să se fi inspirat. Această idee i-a fost furnizată de un alt spaniol, Javier E. Díaz Vera. Traducînd una dintre povestirile scandinave, el a afirmat că acestea încearcă, de fapt, translatarea într-o formă scrisă a unei tradiţii orale şi că reprezintă relatări veridice care utilizează întotdeauna persoana a III-a şi declaraţiile persoanelor, pentru obţinerea unei „obiectivităţi" sporite. Unei astfel de descrieri i-ar corespunde şi reportajul, întrucît foloseşte aproximativ aceleaşi tehnici şi are acelaşi scop: al relatării obiective. Alte trăsături ale saga duc înspre o nouă zonă de împrumut pentru reportaj: saga este o scriere cu un stil concis, clar, aproape oral, personajele se conturează nu prin fişe caracterologice, ci prin ceea ce spun şi în funcţie de cum acţionează, fără ca autorul să intervină omnipotent asupra lor, să le mustre sau să le comenteze faptele. Fără îndoială că aceste caracteristici le regăsim şi în reportajul publicistic care, ca majoritatea speciilor jurnalistice de informare şi interpretare impun unghiuri de abordare obiective în descrierile realităţii înconjurătoare.

Revenim asupra termenului de „reporter" care, după rezultatele cercetărilor lui Javier Díaz Noci, a fost introdus în accepţiunea sa actuală — persoană însărcinată să culeagă şi să transmită de pe teren ştiri şi informaţii; autor de reportaje[5] — în 1798, în Marea Britanie. Despre aceasta vorbeşte şi o altă cercetătoare spaniolă, Sonia F. Parrat, care avansează ideea că reportajul modern, din perioada interbelică, a fost influenţat, în conturarea sa, de interviu, ca specie care şi-a făcut apariţia în presa anglo-saxonă la sfîrşitul secolului al XIX-lea. Bazat iniţial pe transcrierea dialogului dintre jurnlist şi personajul interogat, reproducerea sa în ziare şi reviste a presupus nu doar folosirea unui mod de expunere nou — dialogul —, ci şi descoperirea unei tehnici inovatoare de a strînge informaţii. Persoanele care scriau astfel de texte erau cunoscute sub numele de *reporters,* redactori ce ieşeau în stradă în căutare de ştiri, luînd astfel sfîrşit obiceiul jurnaliştilor de a nu-şi părăsi posturile din redacţii, care a dominat ziaristica secolului al XIX-lea în spaţiul anglo-saxon[6]. Referindu-ne la spaţiul românesc şi la ceea ce s-a scris în presa de aici în perioada 1830-1899 şi chiar pînă la reportajele lui Filip Brunea-Fox, dialogul apare sporadic. Ca uz în practica jurnalistică, dialogul arată prezenţa reporterului pe teren, vine să potenţeze o stare de autenticitate şi chiar să sublineze dorinţa de obiectivare a celui care relatează. De altfel, textele de atunci conţineau suficiente elemente care să sugereze prezenţa reporterului la faţa locului şi cîteodată chiar introduceau un scurt schimb de replici

[5] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, s.v.

[6] Sonia F. Parrat, *Introducción al reportaje: antecedentes, actualidad y perspectivas*, Universidad de Santiago de Compostela, 2003, p. 47.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

surprins. Iată extrase dintr-un fragment al *Memorialului de călătorie. Cozia*, publicat de poetul Gr. Alexandrescu în nr. 16 al „Foii ştiinţifice şi literare" din 1844: „Ca să nu fim însă socotiţi de eretici, dădurăm un ce părinţilor să ne pomenească.

- Aveţi şi ceva morţi? ne întrebară.

- Avem, dar pentru că au murit de mult e de prisos să-i pomenim.

- Nicidecum; noi aici şedem fără nici o treabă şi putem să ne rugăm pentru dînşii"[7].

Abia în perioada interbelică dialogul devine o modalitate de expresie frecvent utilizată în reportaje, mai ales la Alexandru Sahia, Filip Brunea-Fox sau Geo Bogza.

II.2 Precedente publicistice

II.2.1. Cronica şi memorialul de călătorie

În accepţiunea sa actuală, susţinută de numeroasele definiţii pe care a ajuns să le cunoască, reportajul publicistic scris refuză limitarea la o simplă consemnare de fapte, la o trecere în revistă a unor întîmplări. Misiunea lui e alta: aceea de a pune la dispoziţia cititorului realitatea, construită, dincolo de firul obişnuit al povestirii, din detalii care dau consistenţă naraţiunii. Şi, din acest punct de vedere, reportajul nu e deloc o specie nouă, avînd — fără a ne înşela prea tare — secole de atestare. Cu siguranţă, reporterul s-a născut înaintea reportajului, iar specia publicistică de astăzi a circulat „incognito" multă vreme. Un exemplu elocvent în susţinerea acestei idei e ceea ce un studiu asupra istoriei reportajului[8] a reţinut ca fiind primul text de acest fel cunoscut. Este vorba despre relatarea unui eveniment petrecut în 1587 şi publicat într-un „Zeitung" din Ducatul Suabiei, în actuala Germanie. Menţionarea acestui text apare într-un volum al profesorului José A. Benítez, care oferă şi detaliile asupra reportajului: e vorba despre o vrăjitoare, Walpurga Hausmannin, care încheiase un pact cu diavolul: „Walpurga Hausmannin, vrăjitoare rea şi lascivă, acum în lanţuri şi la închisoare, după un interogatoriu minuţios şi tortură, şi-a mărturisit practicile şi şi-a recunoscut vina în faţa acuzaţiilor care i s-au adus". Conform şi aprecierilor cercetătoarei Sonia F. Parrat[9], care consideră acelaşi text ca fiind primul reportaj din lumea occidentală, structura textuală a relatării *faptului de presă* nu diferă substanţial de cea a textelor reportericeşti mult mai recente. Primul paragraf — şapoul de astăzi — incită la continuarea lecturii, următoarele şapte paragrafe sînt elaborate într-o ordine cronologică, în timp ce partea finală contribuie la atingerea unui punct final şi dă rotunjime textului. Această variantă susţinută de cei doi cercetători este şi cea care îndeamnă spre căutarea originilor reportajului în texte cu valenţe publicistice, prin aceasta înţelegînd acea categorie de texte care au circulat, de-a

[7] Apud George Ivaşcu, *Reflector peste timp. Din istoria reportajului românesc*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1964, p. 128.

[8] Benítez, José A., *Fondo de Publicaciones del Colegio Nacional de Periodistas de Colombia y Colección Didáctica*, Bogotá, 1987.

[9] *Op .cit.*, p. 44.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

lungul vremii, pe suporturi de comunicare în masă (sau, în orice caz, care să permită accesul la un număr cît mai mare de cititori) şi care au prezentat întîmplări de interes pentru această masă cît mai eterogenă. În această privinţă se conturează două orientări: a) reportajul s-a dezvoltat pe structura clasică a ştirii, pe care o completează şi valorifică prin diferite tehnici şi b) reportajul îşi are trecutul în alte specii literare şi, datorită dimensiunilor substanţial mai reduse decît cele ale unui roman sau ale unei nuvele, şi-a găsit cu uşurinţă loc în paginile gazetelor, fiind astfel absorbit de stilul publicistic. Prima direcţie este susţinută şi de George Ivaşcu, în lucrarea *Reflector peste timp. Din istoria reportajului românesc*: „Reportajul se naşte din relatarea simplă, de cele mai multe ori concisă, a unui fapt de viaţă socotit ca demn de atenţie şi interes”[10]. Dar, cu toate acestea, cercetătorul român are în vedere rolul important jucat de cronică, relatare şi memorialul de călătorie în apariţia reportajului. „Într-un anume sens, am zice că reportajul românesc continuă, la începuturile lui, cronicile. (...) În orice caz, adunate laolaltă, articolele informative şi reportajele primelor decenii de presă românească alcătuiesc o cronică a epocii, interesantă întotdeauna, pe alocuri impresionantă. În ansamblul ei, această cronică ne infromează despre evenimente, fapte şi oameni, ne dezvăluie mentalitatea vremii şi progresul gîndirii”[11]. Aşadar, din această perspectivă, punctul de plecare se fixează, într-o formă incipientă, în cronici, dar mai ales în relatările de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de-al XIX-lea, reportajul continuînd în mod firesc să acumuleze, cu timpul, trăsături care îl definesc şi îl articulează.

Istoria presei româneşti îl reţine, cu putere de exemplu, pe boierul Dinicu Golescu (1777-1830), care ar putea fi considerat primul reporter român, iar menţionarea sa devine cu atît mai importantă cu cît cărturarul Golescu defineşte, plastic, activitatea unui reporter de teren, în cartea sa de impresii *Însemnare a călătoriei mele Constantin Radovici din Goleşti, făcută în anul 1824, 1825, 1826 la Buda*: „Dar cum puteam, ochi avînd, să nu văz, văzînd, să nu iau aminte, luînd aminte, să nu aseamăn, asemănînd, să nu judec binele şi să nu pohtesc a-l face arătat compatrioţilor miei”[12]? Astfel, rolul pe care şi-l asumă în călătoria sa este acela al unui „reporter”, aşa cum a definit presa britanică termenul. De altfel, în acea perioadă cronicile şi memorialele de călătorie erau surse importante de informare şi de consemnare a mentalităţilor vremii în întreaga Europă. În cazul spaţiului românesc, abia după apariţia primelor gazete în limba română în anul 1829 activitatea publicistică începe să se intesifice şi să se diversifice. În privinţa a ceea ce se publica atunci, „presa apărută pînă la 1840 avea un caracter predominant informativ. Din cele patru pagini ale celor trei gazete importante,

[10] George Ivaşcu, *op.cit.*, p. VI.
[11] *Ibidem*, p. XIV-XV.
[12] Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*, ediţia Mircea Iorgulescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1977, p. 10.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

«Curierul românesc», «Albina românească» şi «Gazeta de Transilvania», două sau chiar trei cuprindeau informaţie internă şi externă”[13].

Reportajul românesc porneşte, în primele decenii ale secolului al XIX-lea de la diversele relatări despre calamităţi naturale (marele cutremur din ianuarie 1838), boli (epidemia de ciumă şi holeră dintre 1828 - 1830) ori catastrofe, dezastre (incendiul care a pustiit Iaşul în iunie 1833). Dar nu în mod necesar astfel de întîmplări au constituit subiectele predilecte ale autorilor lor. Sînt reflectate, în paginile gazetelor precum „Curierul românesc”, „Gazeta de Transilvania”, „Pruncul român”, „Amicul poporului”, „România” ori „Naţionalul” Revoluţia din Franţa, din 1848, dar şi mişcările revoluţionare din alte ţări ale Europei. De exemplu, în numărul 18 al „Curierului românesc” din 4 martie 1848 se vorbeşte despre „vulcanul mîniii” şi, „după descărcarea puştelor din partea soldaţilor ce se afla în veghe la ospelul consiliului, după căderea celor 50 de cetăţeni, Parisul luă foc: gvardia naţională luă armele şi făcu cauză comună cu popolul. În puţine ore victoria fu a cetăţenilor; regele abidcă în favoarea moştenitorului, contele de Paris, şi străvestit, ieşi din capitală, dimpreună cu ai săi”[14]. În Ţările Româneşti abia ieşite din mişcarea paşoptistă revoluţionară se consemnează evenimentul din Cîmpia Libertăţii (rămas în reportajul incipient *Jurămîntul pe Cîmpul Libertăţii în Bucureşti*, din nr. 3 al „Pruncului Român” pe anul 1848) considerat „o sărbare care, cu toate că nimic nu era pregătit, ci toate improvizate, era cea mai frumoasă ce am văzut în viaţa mea. (...) Încă o dată, veniţi să sărutăm steagurile, şi prin această sărutare să întărim frăţia ce trebuie să stăpînească între tot românul”[15].

De remarcat faptul că unele evenimente relatate sînt valorificate de savoarea instantaneului prins „la cald”, în opoziţie cu cele scrise într-un stil lipsit de originalitate, în articole redactate grăbit şi chiar defectuos. Mai transpare, din unele texte, detaliul pitoresc, cum se întîmplă în cazul Arderii vechilor legi la Craiova din „Naţionalul”, nr. 6/13 septembrie 1848: „În urma gardii, un pat de triumf aşternut cu flori şi purtat de 6 cetăţeni ducea un foteil încins cu cununi de flori, pe care România, supt chipul demoazelii A. Dalen, în vîrstă de 10 ani, ţiind lanţurile în mîini, zîmbea de întoarcerea sa la viaţă; iar mulţimea popolului, cu stendarde şi un număr de trăsuri, urma alaiul”[16]. Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Principatelor Unite a fost, pentru presa vremii, un moment de exploatare a subiectului în paginile gazetelor. Ceea ce contează şi contribuie semnificativ la demersul nostru se referă la faptul că din zilele de 5 şi 24 ianuarie 1859 avem relatări directe, de la faţa locului. Notele de reportaj se vor găsi în textele apărute în acea perioadă, cu descrieri ale manifestărilor şi ale participanţilor la momentul istoric. Despre intrarea lui Alexandru Ioan Cuza în

[13] Vasile Pasailă, *Presa în istoria modernă a românilor*, Editura Fundaţiei PRO, Bucureşti, 2004, p. 50.
[14] George Ivaşcu, *op. cit.*, p. 172 – 173.
[15] *Ibidem*, p. 180-183.
[16] *Ibidem*, p. 201 – 204.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

Bucureşti scrie publicistul Petru Ghica, în numărul 36 al ziarului „Dîmboviţa”[17]: „(...) Seara toată, capitala era iluminată, populaţiunea voioasă se strecura pe uliţe cu aclamări şi strigăte de: *«Ura! Trăiască m.-s. prinţul Cuza!»* La ore 8, o societate numeroasă şi strălucită era adunată în sala teatrului, unde aştepta venirea m.-s. (...) Luni la 11 ore au fost priimire la palat, unde funcţionarii statului au fost prezintaţi m.-s.” Dacă indicaţiile cronologice în text („seara toată”, „la ore 8” ş.a.) reprezentau o modă, dar şi o necesitate a acelei perioade[18], relatările includ şi paragrafe cu detalii de atmosferă minuţios construite, într-un stil pe care-l va desăvîrşi Filip Brunea-Fox cîteva decenii mai tîrziu: „Poporul, în delirul său frenetic, credea că însuşi D-zeu plînge de fericire, văzînd fericirea sa; apoi, fără a se supăra pe ploaie, aprind torţele şi, cu muzica militară în mijloc, purced pe uliţă. Toate casele publice şi private se iluminează. Lăutarii, în toate părţile. Oştirea cu puştele de-a umere, amestecată printre popor cu muzica, cu miliţia, cu faclele aprinse s-au purtat pe toate uliţele urînd pe consuli, urînd pe deputaţi şi jucînd *Hora Unirei* pe la toate răspintenile”.

Relatarea de la faţa locului, aşa cum cer regulile jurnalismului în privinţa speciilor sale de teren (ştirea uneori, relatarea, reportajul, interviul, cronica, ancheta etc.) se regăseşte şi în textele unor corespondenţi care au scris despre alegerea lui Alexandru Ioan Cuza pe tronul Munteniei, expunînd subiectul din „miezul lucrurilor”: „Poporul s-a revărsat în valuri imense pe străzile străbătute de deputaţi, urmat de muzicele militare, care au cîntat toată noaptea… Strigătele de bucurie cutremurau văzduhul. Însufleţirea era de nedescris.”, a scris ziarul maghiar din Cluj, „Koloszvári Kozlony”[19].

Chiar din această fază relativ incipientă remarcăm abilităţile de portretişti şi peisagişti pentru unii dintre reporterii vremii, aspect foarte important mai ales în contextul în care literatura însăşi era în căutarea unui făgaş propriu, a unei rafinări, sau chiar estetizări a limbajului, printr-o unificare a sa. Specii şi genuri literare erau deja constituite, iar articolele de presă reprezentau, în acel moment, texte fără pretenţii şi valenţe artistice. Cu toate acestea, în unele cazuri, se poate vorbi de autori care, prin ceea ce au scris, fac trecerea de la articolul obişnuit la cel literar, cum este cazul poetului Vasile Alecsandri. Chiar şi în activitatea sa gazetărească, acesta a ştiut să-şi „coloreze” stilistic articolele din ziare şi reviste. Redăm un fragment din textul *Iaşii în 1844*, publicat în „Foaia sătească” în 1845: „Ori şi din care parte vine străinul la Iaşi, vie despre Dunărea, despre Prut sau despre Siret, i se înfăţişază de departe o panoramă măreaţă şi vrednică de a trage toată a lui luare-aminte. Pe coastele unor dealuri mici ce se întind pe malurile

[17] Publicaţia era editată la Bucureşti de Dimitrie Bolintineanu şi a apărut cu întreruperi în perioada octombrie 1858 – martie 1870.

[18] Relatările nu apăreau chiar a doua zi după producerea evenimentelor, uneori puteau întîrzia şi aproximativ o lună, în funcţie de periodicitatea publicaţiei.

[19] Apud Şt. Pascu, *Ecoul Unirii Ţării Româneşti şi Moldovei în Transilvania*, în „Studii privind Unirea Principatelor”, Bucureşti, 1960, p. 463.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

Bahluiului şi în faţa altor dealuri acoperite cu păduri şi cu vii romantice, el vede o adunătură curioasă de case mari, ce par a fi clădite unele deasupra altora, şi de turnuri bisericeşti ce răsar printre ele ca nişte catarguri nalte într-un port"[20].

II.2.2. Relatarea şi întîmplările „senzaţionale"

Alături de astfel de texte, care, din punctul de vedere al stilului folosit, se apropie de literatură, presa din a doua jumătate a secolului al XIX-lea publică şi numeroase relatări simple, în secţiunile gazetelor care tratau fapte cu caracter juridic şi administrativ. Nu apar aici nici figuri de stil, nici digresiuni sau comentarii ale autorului (multe dintre acestea nefiind semnate). Însă, cu toată sărăcia stilistică, aceste texte conţineau, de altfel, informaţii importante. Din această perioadă avem relatări care detaliază cu privire la admiterea la Academia Mihăileană, din 1842 sau care descrie modul de examinare la Spitalul Colţea, în 1843: „Răspunsurile la toate întrebărilor ce li s-au făcut şcolarilor studenţi dovedeau învederat şi pătrunderea învăţăturii lor (arătînd pe un schelet de pe masă toate descrierile şi finanţiile organismului omenesc) şi sîrguinţa domnului Creţulescul, doftorul şi profesorul lor, încît ascultătorii toţi au rămas şi mulţumiţi şi încredinţaţi că şi în români începuturile, deşi mici, pot însă produce sporuri dorite"[21]. Abordarea subiectelor din domeniul educaţiei şi şcolarizării era importantă în acea perioadă, avînd în vedere şi efortul intelectualităţii din acea vreme de a crea o limbă română literară unitară. Însă şi alte zone ale comunităţii erau sondate, cum ar fi cele din administraţia locală, unde menţionăm un text apărut în „Vocea Oltului", în 1860, intitulat *Iniţiative privind gospodărirea oraşului Craiova* sau un altul, *Noi construcţii în Oltenia*, publicat de „Vestitorul românesc" în 1843. Presa a căutat însă şi subiectele mai „suculente", senzaţionalul fiind dintotdeauna o tentaţie a reporterilor şi a publicului deopotrivă. Panoplia era largă: drame amoroase, crime pasionale, accidente, bîrfe, bănuieli, zvonuri. Toate au fost exploatate asiduu de reporteri, care mizau pe puterea textului scris, încercînd de cele mai multe ori să obţină detalii savuroase „de la faţa locului". În 1837, se semnalează *Apariţia unui meteor deasupra Moldovei*, iar „Curierul românesc" scrie, în 1845, că *Un lup turbat a muşcat peste 25 de oameni*. În următorii ani, presa consemnează, în titluri, că *Un sătean ucide cinci urşi la o vînătoare* şi despre *O catastrofă minieră* sau *Un scandal la teatru*. În realitate, nu este vorba de reportaje propriu-zise, ci mai degrabă de consemnări stîngace ale unor evenimente care, prin natura lor, atrăgeau cititorii de gazete. Însă această dimensiune „senzaţională" a presei va fi ulterior valorificată de către ziariştii de la începutul secolului al XX-lea. Reporterul-scriitor Geo Bogza, autorul *Cărţii Oltului*, este şi cel care îl numeşte pe N.D. Cocea autorul „primului reportaj de occidental senzaţionalism apărut în presa românească" în anul 1909, la doi ani după răscoalele ţărăneşti din 1907. Eroul reportajului este haiducul Pantelimon,

[20] George Ivaşcu, *op. cit.*, p. 136.
[21] *Ibidem*, p. 114.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

acuzat de ultraj de către justiţie pentru că înjurase jandarmul care-i luase fata la horă. Despre incident, însuşi N.D. Cocea comentase că scopul său fusese acela de a face din p e r s o n a j u l reportajului său o victimă a sistemului de atunci. Însă „reporterul senzaţional" al perioadei care a urmat[22] rămîne Filip Brunea-Fox, care a dat reportajului modern un senzaţionalism într-o nouă interpretare. Pentru reporter, epitetul „senzaţional" fusese reevaluat şi a încetat să mai însemne goana după faptul singular sau după publicitatea ieftină. Cînd Arghezi îl prezentase cititorilor în tableta *Un reportaj senzaţional*, apărută în „Biletele de papagal" (al cărui subiect se referea la leproşii din Lărgeanca), arătase că reportajul senzaţional[23] semnat de Brunea avea să capete acest atribut din alte considerente decît cele aşteptate în mod obişnuit: „Reportajul senzaţional de zilele trecute are altă semnificaţie decît aceea de a fi dat la iveală un profesionist de înaltă valoare într-o profesiune plină de ciurucuri, de debutanţi fără vocaţie şi de condeie uzate şi plictisite de propria lor plictiseală şi uz. Fox a descoperit America: perfect! Dar n-a descoperit-o numai pentru noi, cetăţenii neinformaţi, care dintr-o slăbiciune, uitînd că plătim şi un bir al milei, cu fiecare scrisoare am început să subscriem ajutoare pe o listă nepropusă şi nedeschisă de nimeni. Fox a descoperit-o şi pentru autorităţi. Medicii statului şi-au telefonat între ei unde este Lărgeanca pe harta lumii şi dacă în afară de această localitate mai e în Orient vreo leprozerie. Cîţiva directori generali şi cîţiva şefi de cabinet au plecat în ultima sîmbătă după-amiază cu automobilul ministerului şi cu diurna încasată să-şi ofere spectacolul cărnii putrezite de vie, care nu-şi are un farmec asemănător decît poate în Spania, la luptele de tauri, cînd toreadorul rămîne întins în arenă iar taurul pleacă, trăgînd în vîrful unui corn maţul dezghemat din pîntecul mortului..."[24].

Asupra senzaţionalului dintr-un reportaj revine însuşi Filip Brunea-Fox într-un interviu acordat lui Carol Roman, care prefaţează volumul *Reportajele mele. 1927-1938*, îngrijit de soţia reporterului, Lisette Daniel-Brunea: „Termenul acesta a fost greşit definit. Eu n-am practicat niciodată senzaţionalul în înţelesul ce se acorda altă dată unui anumit gen de pseudo-reportaj. Termenul acesta, oarecum periorativ, a creat confuzii, pe care am ţinut să le lămuresc recent unor studenţi, candidaţi la gazetărie. Cercetînd ziarele de odinioară, ei au fost deconcertaţi de spaţiul ce se rezerva aşa-ziselor fapte «senzaţionale», în care nu figurau nimic altceva decît invariabilele întîmplări poliţieneşti, mai toate etichetate cu epitetul «senzaţional». Le-am explicat studenţilor că nu această rubrică reprezenta reportajul de valoare. Deşi, în felul ei, constituia şi ea o oglindă a epocii, reflecta o anumită fizionomie morală şi socială a acesteia, pe care unele

[22] Reportajul românesc a fost asiduu practicat între cele două războaie mondiale de scriitori deja consacraţi în literatura română, precum Alexandru Sahia, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Camil Petrescu, Ion Vinea, Geo Bogza, Tudor Teodorescu-Braniște, Eugen Jebeleanu, Mihail Sebastian, Ion Călugăru, Gheorghe Dinu, Paul Anghel ori Ioan Grigorescu.

[23] *Cinci zile printre leproşi*, apărut în „Dimineaţa", august, 1928.

[24] Tudor Arghezi, *Un reportaj senzaţional*, în „Bilete de papagal", 15 august 1928.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

ziare, cu osebire fiţuicile — poreclite gazete-revolver — o dilatau panoramic şi diform pînă la oroare, la hidoşenie. De două ori pe zi, la amiază şi seara, strada răsuna de strigătele micilor vînzători care proclamau în numele gazetuţelor fără scrupule prioritatea publicitară a scandalului monden, a sinuciderii spectaculoase asupra oricărui alt fapt social, literar, cultural, ideologic. Era, cu alte cuvinte, un buletin cotidian al spitalului, al morgii, al cimitirului. Într-atît noţiunea de senzaţional a pervertit simţul de percepere semantică şi de demarcare, încît cititorul a aplicat-o fatal, fără discernămînt, arbitrar, şi reportajului în genere. Era suficient ca acesta să abordeze teme inedite, teme descoperite de ochiul ager al reporterilor în realitatea de toate zilele, pentru ca să li se aplice calificativul «senzaţional». Aceste teme nu aveau voie să fie categorisite astfel, căci nu noutatea sau substanţa lor intrinsecă, dimensională le proclama importanţa. De multe ori ele erau mărunte, chiar banale; dar prin felul cum reporterul izbutea prin iscusinţă şi mijloace descriptive să le impună semnificaţia socială, umană, deveneau palpitante, emoţionante”[25].

Se poate vorbi, mai degrabă, la Brunea-Fox, de reabilitarea banalului, procedeu perfecţionat puţin mai tîrziu de Geo Bogza. Meritul lui Brunea este că a ştiut să dea unor fapte mărunte dimensiunea senzaţionalului. Particularitatea scrisului său în acest context este, mai întîi, încrederea în semnificaţiile subiectului ca atare, lipsa de ostentaţie în redare şi încărcătura plurivalentă a textului. Reportajele sale, deşi multe dintre ele reportaje-anchetă, urmăresc, în primul rînd, punctarea unei mentalităţi, dezvelirea unei societăţi de toate măştile în care se complăcea, lăsînd la vedere toate tarele sale şi neajunsurile. Spritul critic şi acuzator vine doar să completeze această realitate, să aducă în scenă strada, cu toate lipsurile şi neajunsurile ei. De aceea nu vom găsi în reportajele sale străzile pavate, doar poate pentru a ironiza, ci cartierele periferice, cu declasaţi sociali, cu oameni marginalizaţi, prostituate, circari fără spectatori, foşti puşcăriaşi, birjari fără clientelă, vînători de şobolani, chivuţe, muncitori şomeri, vînzătoare bătute şi jefuite, băieţi de prăvălie storşi de vlagă, gunoieri, ţigani. Aşadar, referindu-ne la faptul senzaţional care a apărut în presa românească încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, putem considera că acesta a avut nevoie de cîteva decenii pentru a suferi metamorfozele esenţiale care să-i permită redimensionarea sa din simplă consemnare în fapt de presă cu implicaţii de ordin social sau moral. Fără îndoială, acele precedente din anii 1850-1860 au fost absolut necesare pentru desăvîrşirea unei specii jurnalistice care, în perioada interbelică, a cunoscut, în aprecierile criticii de specialitate, apogeul.

II.3. Precedente literare: romanul şi nuvela realiste

Interferenţele publicisticii româneşti —chiar de la începuturile sale, în 1829 — cu zona literară nu pot fi contestate. Mulţi dintre cei care scriau în paginile

[25] *Dintr-un „Dialog despre profesie”. Reportajul – „transplant” de viaţă în presă*, gazdă: Carol Roman, în Filip Brunea-Fox, *Reportajele mele. 1927 – 1938*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1979, p. 38-39.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

gazetelor erau şi cei care au scris pagini de literatură valoroase. În privinţa reportajului, care avansează, în ultimă instanţă, ideea de poveste, apropierea de literatură era inevitabilă. În aceeaşi perioadă în care presa îşi contura un drum propriu şi-şi diversifica posibilităţile de scriere, în literatura română (spre sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea) apare o nouă specie beletristică: romanul. La noi, printre primii care au dat curs speciei au fost Dimitrie Bolintineanu, prin *Manoil* şi Nicolae Filimon, prin *Ciocoii vechi şi noi*. În secolul al XX-lea se remarcă romanele realiste ale lui Liviu Rebreanu, Hortensiei Papadat-Bengescu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Anişoarei Odeanu ori George Călinescu. La noi, nuvela realistă apare înaintea romanului, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin scrierile lui I. L. Caragiale, Ioan Slavici, Barbu Ştefănescu Delavrancea sau Alexandru Vlahuţă. Dintre tehnicile folosite de nuvelişti, unele au fost preluate de reporterii de mai tîrziu. Relevanţă au, în acest sens, următoarele:

- ✓ Observaţia socială şi psihologică pătrunzătoare, aplicată asupra realităţii contemporane, asupra omului văzut în cadrul mediului său natural, social şi istoric;
- ✓ Obiectivitate în surprinderea relaţiilor dintre caracter şi mediu, adică respectarea adevărului vieţii (reportajul *Patul nr. 6*[26] al lui Filip Brunea-Fox);
- ✓ Tipizarea, ca mijloc de generalizare a fenomenelor vieţii într-o formă concretă; detaliul îşi găseşte rostul în măsura în care contribuie la relevarea caracteristicului, semnificativului, tipicului;
- ✓ Surpinderea personajului în transformare;
- ✓ Caracterul critic, acuzator, implicit în surpinderea veridică a contradicţiilor sociale.

II.4. Influenţele Noului Jurnalism

Cu toate limitările şi condiţionările la care stilul publicistic obligă, în anii ’60, în Statele Unite ale Americii, apare un fenomen care va zdruncina din temelii temeinicile clasificări de pînă atunci în privinţa reportajului: Noul Jurnalism. Din acest moment, interferenţele dintre presă şi literatură s-au accentuat, apărînd o dublă interpretare asupra noii situaţii. Pe de o parte, se considera că literatura a făcut apel la cîteva dintre tehnicile jurnalismului, iar pe de altă parte, prezenţa în relatările şi reportajele cotidienelor a unor moduri de expunere specifice literaturii erau justificate prin ameninţarea pe care ziarele o aveau de înfruntat: audio-vizualul[27].

Totul a început cînd Truman Capote a scris reportajul-roman *Cu sînge rece*. Opera, publicată în serie în „The New Yorker” în 1965, a fost iniţiatoarea genului de non-ficţiune, în care autorul, uzînd de viziunea sa jurnalistică şi de atuurile

[26] Filip Brunea-Fox, *Reportajele mele. 1927 - 1938*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1979, p. 158.

[27] De altfel, Sonia F. Parrat menţiona, în cartea sa citată mai sus, şi tehnica cinematografică printre elemente care au influenţat „devenirea” reportajului.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

literare, reconstruia minuţios un caz real, apărut între notele de presă transmise de poliţie în paginile periodicului. Subintitulat *Poveste adevărată a unui multiplu asasinat şi consecinţele sale*, reportajul, cu o temă, fără discuţie, jurnalistică, se centrează pe uciderea, aparent fără un mobil anume, a familiei Clutter, fermieri din Kansas, în 1959, de către Eugene Hickock şi Perry Smith. Cazul a fost ilustrat cu grijă de Capote, apoi de o amplă investigaţie, cu o analiză detaliată a registrelor oficiale şi interviuri generoase cu persoanele implicate. Pentru a îndeplini ceea ce îşi propusese, autorul s-a stabilit o perioadă în Kansas şi nu doar a vizitat locul şi a cules materialul ambiental necesar, ci a şi urmărit viaţa în închisoare a asasinilor, pînă în momentul executării acestora, după cinci ani. Opera a fost, înainte de toate, exemplu de jurnalism de investigaţie acută. Capote a dat asigurări că nu a ales tema pentru că îl interesa mult, ci „pentru că vroiam să scriu ceea ce eu numeam un roman realist, o carte care se va citi exact la fel ca un roman, doar că fiecare cuvînt al său era în mod riguros probat ca adevărat”[28]. Mai mult decît atît, autorul afirmase că prin *Cu sînge rece* „dorea să realizeze un roman jurnalistic, ceva la scară largă care să aibă credibilitatea faptelor, senzaţia de urgenţă a unui film, profunzimea şi libertatea unei proze şi precizia unei poezii”[29]. Dincolo de orice aşteptări, interesant şi important deopotrivă e faptul că a reuşit să transforme — literar vorbind — o întîmplare şi să o ridice la rangul unei istorisiri care, în ciuda distanţării temporale de fapte, continuă să fie considerată, în primul rînd, o operă literară. Ca urmare a cărţii lui Truman Capote, romancieri, diverşi scriitori din cercurile literare au început să vorbească de non-ficţiune ca despre o formă literară serioasă. Însuşi Capote, prevăzînd această mutaţie în literatură, nu şi-a catalogat opera drept una jurnalistică, ci a precizat că *inventase* un nou gen literar. Succesul romanului său a făcut ca presa americană să imite modelul, iar ziariştii au început să apeleze, în textele lor, la tehnici şi procedee specifice proprii ficţiunii. În aproximativ zece ani, noul curent de expresie jurnalistică s-a răspîndit masiv şi a dus la generalizarea unei percepţii diferite asupra jurnalismului, percepţie care nu mai presupunea, ca înainte, o poziţie inferioară a acestuia în raportarea sa la beletristică. „Ceea ce m-a interesat n-a fost doar descoperirea că era posibil să scrii articole fidele realităţii, folosind tehnici ale nuvelei şi romanului (...), ci că (...) în jurnalism se putea apela la orice artificiu literar, de la tradiţionalele dialoguri la monologul interior, şi se puteau utiliza, simultan, multe specii diferite, într-un spaţiu relativ redus (...), pentru a-l provoca pe cititor, atît la nivel intelectual, cît şi emotiv”[30].

Ceea ce făcuseră reprezentanţii Noului Jurnalism se rezuma, în fapt, la o speculaţie privind literatura anilor ’60, care nu mai făcea eforturi în a-şi

[28] Juan Cantavella, *La novela sin ficción.Cuando el periodismo y la narracion se dan la mano*, Septem Ediciones, Oviedo, 2002, p. 8.
[29] Truman Capote, *Música para cameleones*, Anagrama, Barcelona, 1980, p. 10.
[30] Wolfe, citat în Ana Torresi, *Generos periodísticos*, Ed. Colihue, Buenos Aires, 1995, p. 44 – 45.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

împrospăta, renova conţinuturile. Multe dintre tehnicile literare, printre care schimbarea perspectivei auctoriale, monologul interior sau ironia, au fost absorbite de paginile publicaţiilor, în „poveşti" care ilustrau realităţile epocii, destul de bogate din punctul de vedere al sondării jurnalistice: modificările cutumelor după cel de-al doilea Război Mondial, mişcarea hippie etc. În linii mari, acest nou mod de a face jurnalism, practic un curent, s-a caracterizat prin necesitatea de a investiga mediile în profunzime şi de a folosi toate resursele narative posibile pentru a atrage atenţia şi „a da viaţă" ştirilor, a prezenta pe larg noile situaţii politice, economice şi ideologice. Este, fără suprapunerea cronologică, o variantă americană pentru ceea ce traversase publicistica europeană la începutul secolului al XX-lea, dar mai ales în perioada interbelică: „marele reportaj" sau „reportajul profund"[31], care a reuşit să detroneze romanul-foileton, „gen popular imbatabil pînă în 1914"[32].

Din punct de vedere compoziţional, reportajele Noului Jurnalism combină tehnici ale romanului cu cele ale reportajului tradiţional, mizînd pe observaţie, pe construirea unor poveşti interesante plecînd de la fapte simple de viaţă. Vom inventaria, în cele ce urmează, strategiile folosite de „noii jurnalişti" în textele lor:

✓ *Nararea la persoana a treia*: autorul dispare din text pentru a lăsa protagonistul să vorbească, în aşa fel încît fiecare scenă e prezentată cititorului prin ochii unui personaj particular, pentru a crea senzaţia identificării cu acesta.

✓ *Construcţia scenă cu scenă*: se preferă reconstruirea scenariului şi descrierea acţiunilor personajelor, povestirea faptelor trecînd de la o scenă la alta şi recurgînd cît mai puţin posibil la simpla narare cronologică.

✓ *Dialogul realist:* reproducerea textuală a cuvintelor personajului, cu interjecţiile sale, repetiţii, intonaţii şi coloraturi de limbaj, cu scopul de a contura cît mai precis personajele; de asemenea, se folosesc şi semne de punctuaţie care să forţeze fraza; sînt frecvente exclamaţiile şi interogaţiile, la fel şi uzitarea, pînă la un punct, a unor paranteze, indicaţii ale autorului, majuscule şi puncte de suspensie.

✓ *Descrierea semnificativă* a gesturilor şi obiceiurilor cotidiene, analizarea mediului de viaţă şi deplasarea accentului pe detalii (piese de mobilier, de vestimentaţie, decoraţiuni interioare, moduri de a călători, de a găti şi mînca, legate de gospodărie, comportament social), altfel spus, schiţarea completă a comportamentului uman prin care persoanele îşi exprimă poziţia în societate[33].

[31] Prima referire la „marele reportaj" apare în Franţa în 1890. Era vorba despre publicarea în serie a unor investigaţii, redactate în maniera reportajului şi care, adesea, erau culese într-o carte şi publicate, datorită calităţilor literare ale textului. Multe ziare pariziene au cultivat acest tip de reportaj care, ulterior s-a extins şi în alte ţări, fiind în strînsă legătură cu ceea ce avea să se numească „reportajul profund".

[32] Radu Ciobotea, *Reportajul interbelic românesc. Senzaţionalism, aventură şi extremism politic*, Editura Polirom, Iaşi, 2006, p. 7.

[33] Tom Wolfe, *El nuevo periodismo*, Anagrama, Barcelona, 1975, p. 50 – 51.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

✓ *Caracterizarea compusă*: utilizarea unui personaj fictiv ca prototip al unei serii de personaje reale. Această tehnică prezintă dezavantajul că modifică şi complică separarea clară a jurnalismului de literatură; cu toatea acestea, este un subterfugiu util atunci cînd autorul vrea să ascundă adevărata identitate a personajelor implicate în reportaj, mai ales dacă e vorba de cazuri delicate ce au ca subiecte prostituate, victime ale violenţei de orice fel, alcoolici ori dependenţi de droguri.

✓ *Metajurnalismul*: Noul Jurnalism vorbeşte frecvent de propria sa elaborare, cu scopul de a alunga îndoilelile cu privire la veracitatea sau credibilitatea articolului — în speţă reportaj — şi asupra onestităţii autorului. De regulă, este un jurnalism la persoana I, în care autorul explică modul în care a avut acces la materialul prezentat şi reflectă propria percepţie asupra întîmplărilor. Aici este vorba şi despre revendicarea subiectivităţii ca modalitate de a ajunge la adevărul faptelor, parte a premisei că nu există o realitate unică, ci atîtea realităţi cîţi martori exsită; prin urmare, e important de ştiut de unde parvin realităţile relatate şi circumstanţele în care autorul le-a trăit. Astfel, în metajurnalism, cititorul, personajele şi naratorul par supuşi aceluiaşi proces de înţelegere — şi aproape niciodată valorare — a mediului.

✓ *Imagini*: Noul Jurnalism se foloseşte de forţa imaginii, de impactul vizual pentru a crea o apropiere emoţională, mai degrabă instinctivă decît intelectuală, de o lume din ce în ce mai complexă. Exclamaţiile, repetiţiile interminabile de cuvinte, utilizarea unor cuvinte fără semnificaţie literară într-un anumit context, desenele şi caricaturile apelează constant la universul senzorial al cititorului.

✓ *O convenţie dramatică*, nu doar în privinţa captării faptelor nude, dar şi a modului de succesiune a acestora.

✓ *Portretele şi biografiile*, produse ale unui proces laborios de observare, care cuprind profilele psihologic, fizionomic şi biografic ale personajului.

✓ *Stilul indirect liber*, care face posibilă „conjugarea fără stridenţe a narării externe a acţiunilor unui personaj cu expunerea scenică a gîndurilor, senzaţiilor şi sentimentelor sale”[34]. Această tehnică, deşi greu de realizat cu succes, apare a fi şi una dintre cele mai efective, întrucît înobilează informaţia pe care autorul o pune la dispoziţia lectorului, atît din punct de vedere cantitativ, cît şi calitativ. Ca modalitate de expunere, des întîlnită în stilul jurnalistic al lui Tom Wolfe, a fost sever criticată de apărătorii „ortodoxiei jurnalismului”. Pentru opozanţii stilului indirect liber, tehnica nu e validată ca fiind jurnalistică, întrucît în momentul plăsmuirii motivaţiilor subiective, gîndurilor şi sentimentelor unor personaje „tratate” într-o manieră directă, ziaristul cade în capcana arbitrarităţii şi a fabulaţiei, fiind imposibil de transcris literalmente şi în timp real ceea ce un personaj simte sau gîndeşte într-un moment. Astfel, informaţia pare pură supoziţie sau chiar invenţie. Combinînd însă nararea externă cu motivaţiile interne, devine

[34] Albert Chillón, *Literatura y periodismo. Una tradición de relaciones promiscuas*, Mitre, Barcelona, 1985, p. 285.

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)

vizibil modul în care autorul a putut obţine acea informaţie, care îi legitimează veracitatea. Jurnalismul care „joacă" după aceste reguli nici măcar nu pretinde a fi obiectiv, poartă cu sine amprenta compromisului şi a subiectivităţii şi, mai ales, trece dincolo de graniţa stabilită de modurile tradiţionale de informare. Din Statele Unite, fenomenul Noului Jurnalism se extinde şi în multe ţări din America de Sud şi Europa. Cade, în cazul unor practicanţi, în derizoriu, în manierism, din cauza încercării acestora de a „masca" slaba calitate a unor articole prost documentate prin folosirea excesivă, adesea pînă la baroc, a tehnicilor specifice literaturii. Chiar Tom Wolfe, în introducerea *Noului Jurnalism*, avertizează asupra acestui gen de scriitură că doar trebuie să *semene* cu un roman, dar nicicum să se *identifice* cu unul.

Bibliografie

Boucher, Jean-Dominique, *Le reportage écrit*, Centre de Formation et de Perfectionnement des Journalistes (CFPJ), Paris, 1995.

Brunea-Fox, Filip, *Reportajele mele. 1927 - 1938*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1979.

Cantavella, Juan, *La novela sin ficción.Cuando el periodismo y la narracion se dan la mano*, Septem Ediciones, Oviedo, 2002.

Capote, Truman, *Música para cameleones*, Anagrama, Barcelona, 1980.

Ciobotea, Radu, *Reportajul interbelic românesc. Senzaţionalism, aventură şi extremism politic*, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

Coman, Mihai, *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. I, Editura Polirom, Iaşi, 2000.

Coman, Mihai, *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. II, Editura Polirom, Iaşi, 2001.

Díaz Noci, Javier, *Las raíces de los generos periodísticos interpretativos. Precedentes históricos formales del reportaje y la entrevista*, în revista „Estudios sobre el mensaje periodístico", 2000, nr. 6, 135-152.

Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei mele*, ediţia Mircea Iorgulescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1977.

Gaillard, Philippe, *Téchnique de journalisme*, PUF, Paris, 1975.

Hernando Cuadrado, Luis Alberto, *Comunicación y lenguaje en el periodismo escrito*, în „Didactica Editorial Complutense", Madrid, 1994, nr. 6, 145-159.

Ivaşcu, George, *Reflector peste timp. Din istoria reportajului românesc*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1964.

Parrat, Sonia F., *Introducción al reportaje: antecedentes, actualidad y perspectivas*, Universidad de Santiago de Compostela, 2003.

Pasailă, Vasile, *Presa în istoria modernă a românilor*, Editura Fundaţiei PRO, Bucureşti, 2004.

Popescu, Cristian Florin, *Dicţionar explicativ de jurnalism, relaţii publice şi publicitate*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2002.

Warren, Carl. N., *Géneros periodísticos informativos. Nueva enciclopedia de la noticia*, ATE, Barcelona, 1975.

(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi)

BDD-A1679 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:40 UTC)